

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

07.02.2024. Nr. 1-5/18

**Balvu novada pašvaldības pansionāta “Balvi”
direktorei J.Komanei
pansionatsbalvi@balvi.lv**

Informācijai:
**Latvijas Republikas
labklājības ministram U.Augulim
lm@lm.gov.lv**

**Balvu novada pašvaldībai
dome@balvi.lv**

Par cilvēktiesību nodrošināšanu Balvu novada pašvaldības pansionātā “Balvi”

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Laika posmā no 2023. gada 6. līdz 26. martam tiesībsargs organizēja kampaņu “Dzīve pansionātā - kāda tā ir?”, kuras laikā saņēma informāciju par iespējamajiem pārkāpumiem vairākās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, tai skaitā Balvu novada pašvaldības pansionātā “Balvi”.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas juridiskā padomniece Z. Rūsiņa un Prevencijas daļas vecākā juriste S. Garsvāne 2023. gada 15. jūlijā bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Balvu novada pašvaldības pansionātu “Balvi”, Pansionāta apbraucamā iela 1, Celmene, Kubulu pagasts, Balvu novads (turpmāk - Pansionāts).

¹ [Tiesībsarga likuma](#) 11. panta 1. punkts

Vizītes mērķis bija pārbaudīt tiesībsarga organizētās kampaņas “Dzīve pansionātā - kāda tā ir?” laikā saņemto informāciju par vairākiem iespējamajiem pārkāpumiem Pansionātā, kā arī iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem tajā un noskaidrot jautājumus par iemītnieku tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un vispārējiem sadzīves apstākļiem.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar Pansionāta darbiniekiem, kā arī intervēja atsevišķus iemītniekus, lai noskaidrotu viņu viedokli par tajā sniegtajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem. Un vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza Pansionāta darbiniekiem ieteikumus un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē iemītniekiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (iemītnieku privātās dzīves neaizskaramību, iemītnieku personīgās higiēnas savlaicīgu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu un ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu).

Zemāk ir apkopotas Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sniegtās mutiskās rekomendācijas un arī pamatojums to izpildes nepieciešamībai, lai ikvienam Pansionāta iemītniekam būtu nodrošināts tāds pakalpojumu klāsts, kas atbilst gan Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem, gan arī starptautisko cilvēktiesību standartiem un prasībām.

Ņemot vērā, ka Tiesībsarga biroja darbinieku vizīte notika 2023. gada 15. jūlijā, iespējams, uz doto brīdi Pansionāta administrācija jau ir veikusi virkni uzlabojumu tā darbībā un daļa no rekomendācijām, kuras būs norādītas zemāk, jau ir izpildītas. Līdz ar to aicinu Pansionāta administrāciju informēt tiesībsargu par visām līdz šim veiktajām darbībām, kas notikušas pēc Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes.

1. Vispārīga informācija par Pansionātu

Pansionāts ir Balvu novada pašvaldības iestāde, kas nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu pilngadīgām personām. Saskaņā ar Pansionāta administrācijas sniegto informāciju vizītes dienā pakalpojumus saņēma 174 personas.

Pansionāta ēkai pieguļošā teritorija ir labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanas iespējām. Pansionāts ir izvietots trīs stāvu ēkā un iemītnieki ir izvietoti pārsvarā divvietīgās un trīsvietīgās istabās.

Pansionātā ir slēgtā nodaļa, kur ir izvietoti iemītnieki, kam ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība (personas ar vecuma demenci un/vai garīga rakstura traucējumiem, vai arī smagiem funkcionāliem traucējumiem u.tml.) un iemītnieku pārvietošanās ārpus šīs nodaļas ir iespējama tikai Pansionāta darbinieku pavadībā. Tādējādi šajā nodaļā dzīvojošie Pansionāta iemītnieki ir izvietoti izolēti no pārējiem, kas viņiem liedz piedalīties ne tikai Pansionāta kopējos ikdienas pasākumos, bet arī sajūties savās tiesībās un brīvībās vienlīdzīgi ar visiem pārējiem iemītniekiem.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi un higiēnas normu ievērošana Pansionātā

[2.1] Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Pansionātā, secināms, ka kopumā iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas ir vērtējamas kā daļēji atbilstošas sniegtajam pakalpojumam. Daļa iemītnieku istabu izskatās bezpersoniskas, īpaši tās, kur dzīvo gulošas personas un personas ar kustību traucējumiem, jo tajās ir tikai gultas, skapis un naktsskapīši.

Atsevišķas iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas (labierīcības, dušas un vannas telpas), kuras sen nav renovētas, vizuāli izskatās nolietotas un ar apdares bojājumu pazīmēm (nodrupusi krāsa, iedobumi grīdā). Dažos Pansionāta gaitēnos un sanitārajās telpās (labierīcībās, dušas un vannas telpās) grīdas flīzes ir nolietotas, kas ne tikai apgrūtina pārvietošanos, bet arī apdraud iemītnieku un darbinieku drošību. Tādējādi atsevišķās iemītnieku istabās, sanitārajās telpās un arī koplietošanas telpās ir nepieciešams remonts.

Akcentējams, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā darbs ir organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi². Turklāt institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu iemītnieku vajadzībām atbilstošākus pakalpojumus. Tas ietver arī lēmumus par iemītnieku istabu un atpūtas zonu noformēšanu, iemītnieku nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina viņu drošības sajūtu un autonomiju.

[2.2] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutisku rekomendāciju:

1. **Pansionāta administrācijai sadarbībā ar Balvu novada pašvaldību** rast iespēju nodrošināt remontu tajās iemītnieku istabās, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras sen nav renovētas un vizuāli izskatās nolietotojušas.

² [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 4. panta 6. punktā noteiktais princips

3. Spīdzināšanas un citādas cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegums

[3.1] Ja ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas iemītnieks ar savu rīcību apdraud savu vai citu personu veselību vai dzīvību, viņu drīkst izolēt uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām³. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Pansionāta pirmajā stāvā vienā no istabām ir iekārtota izolācijas telpa, kura vizuāli līdzinās nevis izolācijas telpai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, bet gan kamerai policijas īslaicīgās aizturēšanas izolatorā (ar metāla durvīm un lodziņu iemītnieku novērošanai).

Attiecībā uz ilgstošo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju iemītnieku tiesību ievērošanu norādāms, ka ievietošana izolācijas telpā ir pieļaujama tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos, kad ar mazāk ierobežojošām deeskalācijas metodēm iemītnieku nav bijis iespējams nomierināt. Savukārt, ja institūcijā ir iekārtota izolācijas telpa, tad attiecīgās institūcijas administrācijai ir jānodrošina, lai telpa tiktu ierīkota blakus medicīnas māsu postenim vai arī jānodrošina regulāra medicīnas personāla uzraudzība. Kā arī izolācijas telpas iekšējam iekārtojuma ir jābūt maksimāli drošam, izslēdzot situācijas, kad atrodoties izolācijas telpā, iemītnieks neapzināti varētu gūt jebkādas traumas vai savainojumus. Atrodoties izolācijas telpā, iemītniekam ir jābūt pieejamam atbilstošam un tīrām labierīcībām, turklāt tām jābūt iekārtotām tā, lai netiktu skarta personas cieņa un izmantošanas laikā tās nebūtu atklātas jebkuras citas personas skatam. Vienlaikus, iekārtojot izolācijas telpu, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijai jānodrošina obligātās prasības izpilde attiecībā uz izolācijas žurnāla aizpildīšanu tādā veidā, lai visi iemītnieku izolācijas gadījumi būtu aprakstīti pārskatāmi un pamatoti.

[3.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka atsevišķās Pansionāta iemītnieku istabās trešajā stāvā (Nr. 152, Nr. 155 un Nr. 207) uz durvīm bija uzmontēti aizbīdņi, paredzot iespēju minētās istabas aizslēgt arī no ārpuses (no gaites puses). Tādejādi secināms, ka Pansionātā tiek pieļauta iespēja ieslēgt/izolēt iemītniekus viņu istabās. Akcentējams, ka no cilvēktiesību viedokļa šāda prakse ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās ir

³ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 31. panta otrā daļa paredz: Ja persona ar savu rīcību apdraud savu vai citu personu veselību vai dzīvību, attiecīgās institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu, izdarot atzīmi personas lietā, par personas izolēšanu uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām, īpaši šim nolūkam iekārtotā telpā, kur personai tiek nodrošināta nepieciešamā aprūpe un nepārtraukta uzraudzība.

kategoriski nepieļaujama un tiek pielīdzināta pie necilvēcīgiem apstākļiem un cilvēka cieņu pazemojošas rīcības.

[3.3] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutiskas rekomendācijas:

1. **Pansionāta administrācijai** rūpīgi sekot līdzi, lai iemītnieku ievietošana izolācijas telpā notiktu tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos, kad citas mazāk ierobežojošas metodes nav bijušas efektīvas. Katru izolācijas gadījumu ir nepieciešams pierakstīt speciāli izveidotajā izolācijas žurnālā, norādot tajā iemītnieka ievietošanas laiku un izolācijas pamatojumu.
2. **Pansionāta administrācijai** pārtraukt jebkādu iemītnieku ieslēgšanu un izolēšanu viņu istabās, kā arī izskaidrot visiem darbiniekiem, ka slikta izturēšanās pret iemītniekiem kategoriski nav pieļaujama.

4. Iemītnieku privātuma nodrošināšana Pansionātā

[4.1] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka iemītnieki pārsvarā ir izvietoti divvietīgās un trīsvietīgās istabās. Atsevišķās istabās iemītnieku gultas atrodas tuvu viena otrai un situācijās, kad Pansionāta darbinieki veic iemītnieku ikdienas higiēnas aprūpi, to privātums nav nodrošināts. Turklāt vizītes dienā Pansionāta iemītnieku istabās un arī koplietošanas telpās nebija pieejami norobežojošie aizslietņi, kurus darbinieki varētu izmantot situācijās, kad iemītniekiem ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina personīgās higiēnas procesi (inkontinences līdzekļu maiņa un ķermeņa kopšana).

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, visās situācijās, kad Pansionāta iemītniekiem, kuri sava objektīvā veselības stāvokļa dēļ ir guļoši un īpaši aprūpējami, nav nodrošināta privātās dzīves neaizskaramība, var tikt vērtēta arī kā pazemojoša izturēšanās pret personām ar īpašām vajadzībām. Līdz ar to ļoti būtiski ir nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram iemītniekam jābūt personiskai telpai, kurā glabāt savas personiskās mantas un arī iespējai apgērbties un noģērbties, mazgāties, iet dušā

un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņu privātums. Turklāt, īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai iemītnieku ar funkcionālajiem traucējumiem īpašajām vajadzībām. Iemītnieki arī ir jāmudina padarīt savas telpas personiskākas.⁴

[4.2] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutiskas rekomendācijas:

1. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.
2. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt, lai katrā istabā būtu pieejams norobežojošs aizslietnis, kas tiktu izmantots iemītnieku privātuma nodrošināšanai personīgās higiēnas procesu veikšanas laikā.

5. Cieņpilnas attieksmes pret iemītniekiem nodrošināšana Pansionātā

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Pansionātā esošajās aprūpes procesa nodrošināšanas lapās ir ieraksti, ka iemītniekiem personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) ir nodrošināti vidēji trīs reizes mēnesī, kas formāli atbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajam minimumam⁵, bet to nevar uzskatīt par personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra iemītnieka individuālajām vajadzībām. Atsevišķu iemītnieku aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija redzams, ka arī roku un kāju nagu aprūpe un personīgās veļas maiņa ir notikusi vidēji trīs reizes mēnesī (aptuveni vienu reizi 10 dienās). Tomēr arī šāda situācija nevar tikt vērtēta kā iemītnieku personīgās higiēnas veikšana atbilstoši katra iemītnieka individuālajām vajadzībām un no cilvēktiesību viedokļa ir vērtējama kā necienīga izturēšanās pret institūcijas iemītniekiem. Arī attiecībā uz iemītnieku gultas veļas maiņu Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka tā notiek vienlaikus ar iemītniekiem veiktajiem personīgās higiēnas pasākumiem (mazgāšanu), kas arī ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību⁶ (ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās guļošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārejām personām). Tādējādi Pansionātā esošā prakse, kad darbinieku trūkuma dēļ iemītniekiem piedāvā veikt personīgās

⁴ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 10. punkts

⁵ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 8.1. un 14.¹ punkts

⁶ Turpat, 8.1. punkts

higiēnas pasākumus (mazgāšanu un nagu griešanu) vidēji trīs reizes mēnesī, nav uzskatāma par atbilstošu iemītnieku individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā iemītnieku personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

[5.2] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Pansionāta administrācija nav nodrošinājusi iemītnieku ēdienreizēm un galda kultūrai piemērotus galda piederumus un arī pilnvērtīgu darbinieku atbalstu ēdināšanas laikā. Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka ēdienreizēs atsevišķi ēdieni Pansionāta iemītniekiem ir servēti plastmasas traukos. Pansionāta iemītniekiem nebija nodrošināti arī pielāgoti galda piederumi - pretslīdes paliktņi traukiem ēdienreižu laikā un pietiekamā daudzumā salvetes mutes un roku noslaucīšanai (īpaši tiem iemītniekiem, kuru ēdināšana notiek viņu istabās). Ēdienreižu laikā nebija nodrošināta arī atbilstoša iemītnieku pozicionēšana un/vai pozu koriģēšana ēdināšanas procesa laikā. Pārsvārā iemītnieki sēdēja nepiemērotās, neergonomiskās pozās gan ēdienreižu laikā, gan arī brīvajā laikā. Pansionāta darbinieki nemudināja iemītniekus apsēties ergonomiski pareizi un ērti.

Norādāms, ka Pansionāta iemītniekiem ir jāatgādina arī par vizuāli estētisku un funkcionālu galda klāšanu, kā arī vispārpieņemtu ēdināšanas procesu. Savukārt nemotivējot iemītniekus uzturēt pašapkalpošanās kultūru pie galda, tai skaitā ēdināšanas laikā nelietojot dakšas, nažus, salvetes, degradējas senioru un arī personu ar funkcionālajiem traucējumiem izpratne par vispārpieņemtu ēdināšanas procesu, kas rezultātā noved pie jau esošo prasmju zaudēšanas. Pamatojoties uz iepriekš minēto, Pansionāta administrācijai jārod iespēja nodrošināt visiem iemītniekiem ēdienreizēm atbilstošus galda piederumus un arī darbinieku atbalstu, lai ne tikai ievērotu normatīvajos aktos noteiktās prasības, bet arī veicinātu galda kultūras prasmju uzturēšanu, nepieļaujot iemītnieku esošo pašaprūpes spēju zaudēšanu.

[5.3] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutiskas rekomendācijas:

1. **Pansionāta administrācijai** organizēt visu iemītnieku personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, bet arī ņemot vērā iemītnieku individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.

2. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt iemītniekiem ēdienreizēm piemērotus traukus, galda kultūrai atbilstošus galda piederumus, kā arī organizēt iemītniekiem institūcijas darbinieku atbalstu ēdināšanas laikā.

6. Iemītnieku līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Pansionātā

[6.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka ikvienam Pansionāta iemītniekam ikdienā ir nodrošinātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības un arī brīvā laika pavadīšana⁷. Pansionāta telpās iemītniekiem bija pieejamas dažādas grāmatas, tomēr nebija manāms jebkāds aprīkojums brīvā laika pavadīšanai. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka Pansionāta iemītnieki lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi, atrodoties savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras ilgtermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Norādāms, ka vizītes dienā Pansionātā pie informācijas stenda bija atrodama aktuālā informācija par iemītniekiem piedāvātu nodarbību/pasākumu plānu 2023. gada jūlija mēnesim. Izvērtējot minēto plānu, Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Pansionāta iemītniekiem:

- otrdienās, trešdienās un ceturtdienās no plkst. 13.30 līdz 15.00 ir piedāvātas pulciņu nodarbības (nodarbību telpā 2. stāvā);
- pirmdienās un piektdienās no plkst. 14.00 līdz 15.00, kā arī otrdienās, trešdienās un ceturtdienās no plkst. 10.00 līdz 11.00 ir piedāvātas galda spēles (kārtis, puzzles u.tml.);
- otrdienās un ceturtdienās no plkst. 11.00 līdz 12.00 ir piedāvāts bibliotēkas apmeklējums;
- pirmdienās, otrdienās, trešdienās, ceturtdienās un piektdienās no plkst. 08.30 līdz 13.00 un no plkst. 14.30 līdz 17.00 ir piedāvāts lasītavas apmeklējums.

Papildus minētajām aktivitātēm Pansionāta iemītniekiem vienu reizi nedēļā ir piedāvāta dalība katoļu dievkalpojumā, kā arī iemītnieku dzimšanas dienu un vārda dienu svinības un iemītnieku radnieku videozvani (iepriekš saskaņojot ar Pansionāta darbiniekiem).

Akcentējams, ka ikvienam Pansionāta iemītniekam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot iemītnieku sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī

⁷ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 54. punkts un 57. punkts

sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai, jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt iemītnieku pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātisms, kas ilgtermiņā var pasliktināt arī psihiskās veselības stāvokli. Tādējādi organizējot gan kopīgas radošās nodarbības iemītniekiem, gan arī individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām un sociālās rehabilitācijas plānos noteiktajiem mērķiem. Turklāt Pansionātā piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan iemītnieku vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra iemītnieka veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

[6.2] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās tikai daži no Pansionāta 174 iemītniekiem, kas liecina par viņu pasivitāti un nevēlēšanos iet ārā un arī par Pansionāta darbinieku nepietiekamu atbalstu ikdienas pastaigu nodrošināšanā. Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka visiem iemītniekiem ir nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā, jo bija acīmredzami, ka Pansionātā trūkst darbinieku, kas varētu sniegt nepieciešamo atbalstu, vedot iemītniekus ikdienas pastaigās. Īpaši minētais ir attiecināms uz tiem iemītniekiem, kuri ir izvietoti slēgtajā nodaļā un sava veselības stāvokļa dēļ nespēj doties pastaigās svaigā gaisā patstāvīgi, bez darbinieku atbalsta. Vienlaikus arī netika novērots, ka iemītnieku ikdienas mobilitāte būtu mērķtiecīgi veicināta no Pansionāta darbinieku puses.

[6.3] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutiskas rekomendācijas:

1. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt iemītniekiem regulāras nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu, iespēju robežās paplašinot šobrīd piedāvāto nodarbību un pulciņu klāstu.
2. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt Centra iemītniekiem regulāras saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
3. **Pansionāta administrācijai** nodrošināt visiem iemītniekiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, papildus motivējot arī viņu dalību institūcijā notiekošajās aktivitātēs.
4. **Pansionāta administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu iemītnieku aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

7. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[7.1] Saskaņā ar Pansionāta administrācijas sniegto informāciju, vizītes dienā institūcijā bija nodarbināti 85 darbinieki, no kuriem 75 bija nodarbināti pastāvīgi un 10 darbinieki nodarbināti uz noteiktu laiku (pastāvīga darbinieka darba nespējas laikā vai arī ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma laikā). Savukārt pakalpojuma nodrošināšanā iemītniekiem ir iesaistīti 52,8 darbinieki: sociāla darba un aprūpes struktūrvienības vadītājs (1), vecākā medicīnas māsa (1), ārsta palīgs (1), medicīnas māsa (5,5), fizioterapeits (0,3), dezinfektors (1), sociālais darbinieks (1), sociālais rehabilitētājs (2), sociālais aprūpētājs (2), kultūras organizators (1), aprūpētājs (dienas) (13), aprūpētājs (nakts) (20), aprūpētājs (brīvdienās un svētku dienās) (2), apkopējs (1), frizieris (1). Ņemot vērā, ka daļa no Pansionātā esošo iemītnieku ir gulošas personas, personas ar kustību traucējumiem, kā arī personas ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ikdienā ir nepieciešama pastāvīga uzraudzība un atbalsts no personāla puses, esošais darbinieku skaits (52,8 darbinieki uz 174 iemītniekiem) nav pietiekošs un arī atbilstošs normatīvajos aktos paredzēto pakalpojumu apjomam, lai sniegtu ikvienam Pansionāta iemītniekam tieši viņa individuālajām vajadzībām nepieciešamos pakalpojumus (piemēram, savlaicīgu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un saturīga brīvā laika nodrošināšanu, regulāru pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.). Akcentējams, ka Pansionātā esošo darbinieku skaita trūkums nevar kalpot par tiesisku pamatojumu faktam, ka iemītniekiem paredzētie pakalpojumi nav nodrošināti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un apjomā.

Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar iemītniekiem⁸. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši iemītnieku vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

⁸ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts

[7.2] Ņemot vērā vizītes laikā konstatēto, Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza mutisku rekomendāciju:

1. **Pansionāta administrācijai** izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs esošo iemītnieku skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums⁹ paredz, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija ir sociālā institūcija, kas nodrošina personai, kura vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt, mājokli, pilnu aprūpi un sociālo rehabilitāciju. Savukārt Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 4.2. un 4.3. apakšpunkts¹⁰ ikvienam sociālo pakalpojumu sniedzējam uzliek par pienākumu sociālo pakalpojumu satura un apjoma plānošanu un nodrošināšanu atbilstoši iemītnieku vajadzībām. Vienlaikus minēto noteikumu 4.4. un 4.7. apakšpunkts paredz arī pienākumu nodrošināt iemītnieka ģimenes vai māsaiņniecības locekļu iesaistīšanu sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā (izņemot gadījumus, ja tas nav iemītnieka interesēs) un sociālo pakalpojumu sniedzēja ētikas principu ievērošanas pienākumu un darbību iemītnieku labākajās interesēs. Lai nodrošinātu Pansionātā sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām, lūdzu Pansionāta administrāciju un tā darbu kontrolējošās un uzraugošās institūcijas (Balvu novada pašvaldību un Labklājības ministriju) veikt visas nepieciešamās darbības minēto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt **līdz 2024. gada 1. aprīlim**. Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

⁹ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 1. panta 6. punkts

¹⁰ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>